

Yargıtay ve BAM Kararları Işığında Sigorta Şirketine Yapılan Yazılı Başvurunun Arabuluculuk Bakımından İncelenmesi^(*)

Öğr. Gör. Zeliha KARAMAN OKAY^(**)

Öz

Uyuşmazlıkların çözümünde geleneksel olarak devlet yargısı esas alınmakla birlikte, tarafların yargısal süreçlere başvurmadan önce alternatif yollarla çözüm yollarına yönelmesi, hukuki sistemlerde desteklenen bir uygulamadır. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri arasında müzakere, arabuluculuk ve tahkim gibi süreçler öne çıkmaktadır. Arabuluculuk, Türkiye’de 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu ile yasal bir çerçeveye kavuşturulmuştur. Dava şartı olarak arabuluculuk kavramı, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu ile iş uyuşmazlıklarında, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu’na eklenen 5/A maddesi ile ticari uyuşmazlıklarda ve 7251 sayılı Kanun ile tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu hale getirilmiştir. Ancak, 6325 sayılı Kanun’un 18/A maddesi, belirli uyuşmazlıklar açısından dava şartı arabuluculuk uygulamasına istisna getirmektedir. 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu’nun 97. maddesi uyarınca, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında zarar gören kişinin dava açmadan önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması gerekmektedir. Ancak, sigorta şirketine yapılan bu başvurunun dava şartı arabuluculuk sürecine etkisi, hukuki tartışmalara yol açmaktadır. Bu çalışmada, ticari uyuşmazlıklarda dava şartı olarak arabuluculuğun sigorta şirketine yapılan başvuruyla ilişkisi ele alınacak ve konuya ilişkin

^(*) Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 20.03.2025 - Kabul Edildiği Tarih: 29.04.2025.

Atıf Şekli: Zeliha Karaman Okay, ‘Yargıtay ve BAM Kararları Işığında Sigorta Şirketine Yapılan Yazılı Başvurunun Arabuluculuk Bakımından İncelenmesi’ (2025) 15(1) Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 981, 1010.

DOI: 10.52273/sduhfd..1662202.

^(**) Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Ağlasun Meslek Yüksekokulu, Büro Hizmetleri ve Sekreterlik Bölümü, Burdur, Türkiye.

E-posta: zkaraman@mehmetakif.edu.tr.

Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-4537-7146>.

Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemesi (BAM) kararları incelenerek hukuki değerlendirmeler yapılacak ve çözüm önerileri sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler

Sigorta Şirketine Başvuru, Dava Şartı, Arabuluculuk, Müzakere, Karayolları Trafik Kanunu (KTK) m. 97.

Analysis of the Written Application to the Insurance Company in Terms of Mediation in Light of Supreme Court and Regional Court of Appeal Decisions

Abstract

Although state jurisdiction has traditionally been the primary method for resolving disputes, encouraging parties to seek alternative dispute resolution (ADR) mechanisms before resorting to litigation is a widely supported practice in legal systems. Among ADR methods, negotiation, mediation, and arbitration stand out as prominent processes. Mediation was granted a legal framework in Turkey with the enactment of the Law on Mediation in Civil Disputes No. 6325. The concept of mandatory mediation as a precondition for litigation was introduced into Turkish law with the Labor Courts Act No. 7036 for labor disputes, Article 5/A of the Turkish Commercial Code No. 6102 for commercial disputes, and Law No. 7251 for consumer disputes. However, Article 18/A of Law No. 6325 provides exceptions to the mandatory mediation requirement for certain disputes. According to Article 97 of the Highways Traffic Law No. 2918, an injured party must submit a written application to the insurance company before filing a lawsuit within the scope of compulsory motor vehicle liability insurance. However, the impact of such an application on the mandatory mediation process has led to legal debates. This study examines the relationship between mandatory mediation in commercial disputes and applications to insurance companies, analyzing relevant Supreme Court and Regional Court of Appeal decisions, providing legal assessments, and offering potential solutions.

Keywords

Application to the Insurance Company, Condition for Litigation, Mediation, Negotiation, Highways Traffic Law (HTL) Art. 97.

Extended Summary

This article explores the legal nature and procedural function of written applications submitted to insurance companies within the framework of compulsory mediation under Turkish law. The focus is on how this process is interpreted by the Court of Cassation (Yargıtay) and the Regional Courts of Appeal (BAM), particularly in relation to disputes arising from traffic accidents governed by Article 97 of the Turkish Highway Traffic Law No. 2918. While litigation continues to be the traditional route for resolving disputes, alternative dispute resolution (ADR) mechanisms such as negotiation, mediation, and arbitration have become increasingly prominent in contemporary legal systems. Within this evolving landscape, the study addresses whether the written application procedure constitutes a valid substitute for mandatory mediation or whether both steps are required independently.

The legal framework for mediation in Turkey is primarily regulated by the Law on Mediation in Civil Disputes No. 6325. Initially introduced as a voluntary option, mediation has gradually become a mandatory precondition in certain areas, such as employment, commercial, and consumer disputes. Particularly, Article 5/A of the Turkish Commercial Code, introduced by Law No. 7155, requires parties to attempt mediation prior to initiating lawsuits in commercial disputes involving monetary claims. Nevertheless, Article 18/A of the Mediation Law recognizes exceptions to this obligation in situations where special laws impose different procedures or when alternative dispute resolution mechanisms such as arbitration apply. Under this broader legal structure, Article 97 of the Highway Traffic Law imposes a mandatory requirement on claimants to submit a written application to the relevant insurance company before initiating legal action, especially in claims involving compulsory motor vehicle liability insurance. The purpose of this provision is to encourage out-of-court resolution by giving insurers the opportunity to assess and respond to claims within a designated period. However, it remains unclear whether this requirement can fulfill the role of mandatory mediation or if it is an entirely separate procedural step that must be followed in addition to mediation. To evaluate this issue, the study first examines the theoretical framework of negotiation as an ADR mechanism and analyzes whether the written application to the insurer reflects the essential features of negotiation. Negotiation is defined by direct interaction between parties, the exchange of proposals and responses, and the possibility of reaching a consensual outcome without third-party intervention. The written application process exhibits several of these elements, as it involves a formal claim, a required response from the insurer within a set timeframe, and a potential for resolution through communication between the parties.

The distinction between negotiation and mediation is then explored. Although both processes are based on party autonomy and aim for amicable settlement, mediation differs fundamentally in that it involves a neutral third party who facilitates communication and resolution. Despite this difference, the article argues that the written application process, characterized by legal timeframes, reciprocal communication, and the potential for settlement, may be regarded as a form of structured negotiation. Based on this conceptual framework, the article further

examines the legal consequences of treating the written application as a negotiation-oriented alternative dispute resolution method by conducting a comprehensive analysis of judicial rulings. The Court of Cassation and various Regional Courts of Appeal have adopted divergent approaches. In some decisions, courts have accepted the written application as a valid alternative to mediation, exempting the claimant from initiating formal mediation. These decisions often cite Article 18/A of the Mediation Law and interpret Article 97 of the Highway Traffic Law as a special procedural requirement that effectively replaces the mediation obligation. Other rulings, however, maintain that the written application and mediation are separate legal procedures that must both be completed. According to this view, failure to satisfy either requirement renders the lawsuit procedurally inadmissible. This judicial split is particularly evident in commercial disputes, where courts are often reluctant to accept the written application as a substitute for the mediation process required under the Commercial Code.

The article also examines whether initiating mediation without first submitting a written application complies with procedural requirements. While some courts have deemed such mediation valid, others argue that the absence of a prior written application violates Article 97 and undermines the procedural integrity of the claim. This divergence in judicial practice underscores the urgent need for legislative clarification to ensure legal certainty and consistency. In addition to judicial interpretations, the article reviews doctrinal perspectives that support the classification of the written application as a form of negotiation. Legal scholars argue that since insurers are legally obligated to respond within a specific timeframe, and claimants may act based on that response, the process embodies the essential dynamics of negotiation. Nonetheless, the article cautions that unless this interpretation is explicitly codified by law, the ambiguity surrounding the legal status of the written application will persist in practice. In conclusion, the article contends that although the written application process under Article 97 of the Highway Traffic Law exhibits important features of negotiation and supports the overall goals of alternative dispute resolution, its legal equivalence to mandatory mediation remains contested. The inconsistent judicial interpretations have created uncertainty and hindered uniform legal practice. The study therefore recommends legislative reform to explicitly determine whether the written application may be regarded as an alternative to mediation, or alternatively, to formally integrate both procedures into a unified framework. By requiring the submission of relevant documentation during mediation and treating the written application as a preparatory stage, lawmakers can promote procedural efficiency and enhance consistency in the resolution of insurance-related disputes in Turkey.

Giriş

Hukukun temel amaçlarından biri toplumda adaletin sağlanması ve hukuki uyuşmazlıkların etkili bir şekilde çözüme kavuşturulmasıdır. Bu kapsamda, geleneksel yargılama usullerine ek olarak, taraflar arasında müzakereleri teşvik eden ve yargı yükünü hafifletmeye yönelik alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri günümüzde giderek daha fazla önem kazanmaktadır¹. Müzakere, arabuluculuk ve tahkim gibi alternatif çözüm yolları, uyuşmazlıkların dostane bir şekilde çözülmesini amaçlayan esnek mekanizmalardır². Bu yöntemler, yalnızca tarafların menfaatlerini korumakla kalmaz, aynı zamanda mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesine ve uzun süren yargılama süreçlerinin önüne geçilmesine katkı sağlar³.

Sigorta uyuşmazlıkları, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin uygulanabildiği önemli alanlardan biridir. Özellikle zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında meydana gelen trafik kazalarından doğan tazminat taleplerinde, dava açılmadan önce belirli usul ve şekil şartlarının yerine getirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu'nun 18/A maddesi, dava açmadan önce özel kanunlarla belirlenmiş farklı çözüm yollarına başvuru zorunluluğu getirilmişse, dava şartı olarak arabuluculuk hükümlerinin uygulanmayacağını düzenlemektedir. Bu hüküm doğrultusunda, sigorta uyuşmazlıklarında arabuluculuğun zorunluluğu ve sigorta şirketine başvuru şartı arasındaki ilişki tartışmalı bir konu hâline gelmiştir.

2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun (KTK) 97. maddesi uyarınca, sigortalının veya zarar görenin öncelikle sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması ve ancak bu başvurudan sonuç alınamaması hâlinde dava açması gerekmektedir. Ancak, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun hukuki niteliği, bu başvurunun bir müzakere süreci olarak kabul edilip edilemeyeceği ve arabuluculuk sürecinin sigorta şirketine başvuru şartını karşılayıp karşılamadığı hususları uygulamada ve yargı kararlarında farklı yorumlara konu olmaktadır.

Bu çalışmada, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun hukuki niteliği, bu başvurunun bir müzakere süreci olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği,

¹ Lukasz Rozdeiczer and Alejandro Alvarez de la Campa, *Alternative Dispute Resolution Manual: Implementing Commercial Mediation* (The World Bank Group 2006) 1.

² Joseph Stulberg, 'Negotiation Concepts and Advocacy Skills: The ADR Challenge' (1984) 48 Albany Law Review 719, 720.

³ Joseph Stulberg, 'ADR Paradigms and Intervenor Values' (1985) Journal of Dispute Resolution Art 3, 1, 22.

arbuluculuk süreciyle ilişkisi ve dava şartı açısından yerine getirilmesi gereken bir koşul olup olmadığı detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Ayrıca, konuya ilişkin Yargıtay ve Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM) tarafından verilen kararlar incelenerek, bu kararlar arasındaki farklı yaklaşımlar analiz edilecek ve mevcut hukuki belirsizliğin giderilmesi adına öneriler sunulacaktır.

I. Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemlerine Genel Bakış

Uyuşmazlıkların çözümünde esas yöntem, devletin yargı organları nezdinde yürütülen yargılama sürecidir. Ancak, geleneksel yargılama yöntemlerinin uzun sürmesi, yüksek maliyetli olması ve taraflar arasındaki uyuşmazlığı derinleştirebilmesi gibi sebeplerle, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri giderek daha fazla önem kazanmaktadır⁴. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, taraflara mahkemeye başvurmadan veya dava sürecine ek olarak anlaşma yoluyla çözüm üretme imkânı tanıyan mekanizmalar bütünü olarak tanımlanabilir⁵.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin temel amacı, taraflar arasında ki iletişimi teşvik ederek, karşılıklı menfaatleri dengede tutan bir çözüm geliştirilmesine olanak sağlamak ve böylece uzun sürebilecek yargılama süreçlerine kıyasla daha hızlı, daha ekonomik ve daha taraf odaklı bir çözüm mekanizması sunmaktır⁶. Bu yöntemler, yalnızca tarafların menfaatlerini korumakla kalmayıp, mahkemelerin iş yükünün hafifletilmesi ve yargılama sürelerinin kısaltılması açısından da önemli bir işlev üstlenmektedir⁷.

⁴ Rozdeiczner and Alvarez de la Campa (n 1) 2; Zahidul Islam, 'Legal Enforceability of ADR Agreement' (2013) 2 (1) International Journal of Business and Management Invention 40, 41; Serpil Işık, 'Mediation as an Alternative Dispute Resolution Method and Mediation Process in Turkish Law System: An Overview' (2016) 48 Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul 55, 59.

⁵ Benzer tanımlar için bkz. Gülgün İldır, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (Adalet 2003) 30; Süha Tanrıver, 'Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk' (2006) 64 TBB Dergisi 151, 153; Mehmet Kamil Yıldırım, 'İhtilafların Mahkeme Dışı Usullerle Çözülmesi Hakkında' (2007) 1 Prof. Dr. Yavuz Alango'ya Armağan 349, 350; Serdar Mustafa Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (3. Baskı, Yetkin 2013) 167; İbrahim Özbay, 'Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri' (2016) X (3-4) EBYÜHFD 459, 460; Ömer Ekmekçi, Muhammet Özekes ve Murat Atalı, *Hukuk Uyuşmazlıklarında İhtiyari ve Zorunlu Arabuluculuk* (On İki Levha 2018) 1 vd; Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (9. Baskı, Yetkin 2021) 626; İsmail Ercan, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı* (8. Baskı, Seçkin 2025) 1423.

⁶ Alternatif çözüm yöntemleriyle ilgili daha fazla bilgi için bkz. Ekmekçi, Özekes ve Atalı (n 5) 1423 vd; Özbay (n 5) 460 vd; Işık (n 4) 59 vd.

⁷ Özbek (n 5) 167 vd.

Bu bağlamda, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin en belirgin özelliklerinden biri, tarafların yargı yoluna başvurmadan önce müzakere ve uzlaşma ile çözümü ulaşımlarını teşvik etmesidir⁸. Taraflar arasında yapılan görüşmelerde anlaşılabilmesinin halinde tarafların yargı yoluna başvurma hakları korunmaktadır⁹.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, katı usul kurallarıyla sınırlandırılmamış olup, farklı hukuk sistemlerinde değişkenlik gösterebilmektedir¹⁰. Her ülke, kendi sosyal, ekonomik ve hukuki yapısını dikkate alarak bu yöntemlerden bir veya birkaçını benimseyebilir. Tarihsel gelişimi ve uygulama biçimleri açısından, müzakere, arabuluculuk ve tahkim gibi temel süreçler, zaman içinde bazı özellikleri birleştirilerek yeni bir forma dönüştürülebilir¹¹. Ancak bu yöntemlerin etkin ve işlevsel olabilmesi için, hukuki çerçevede tanınması ve uygulanabilir hale getirilmesi gerekmektedir.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri oldukça çeşitlidir. Bunlar arasında en yaygın olarak kullanılanlar müzakere (doğrudan görüşme), arabuluculuk, uzlaştırma, tahkim ve bazı hukuk sistemlerinde yer alan tarafsız ön değerlendirme ile kısa jüri yargılamasıdır¹². Çalışmamızla doğrudan ilişkili olması nedeniyle, burada müzakere ve arabuluculuk yöntemleri ele alınacaktır.

A. Müzakere (Doğrudan Görüşme) ve Uyuşmazlık Çözümündeki Rolü

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan müzakere, tarafların herhangi bir üçüncü kişinin müdahalesi olmaksızın doğrudan iletişim kurarak uyuşmazlığı çözmeye çalıştıkları bir süreçtir¹³. Tarafların karşılıklı menfaatlerini

⁸ Cenk Akil, 'Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirme' (2020) 11 (41) TAAD 307, 318.

⁹ Tanrıver (n 5) 2. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan tahkimde ise durum farklıdır. Tahkim kararları kural olarak bağlayıcıdır ve esastan denetlenemez; ancak, usule aykırılık, kamu düzenine aykırılık veya yetki aşımı gibi sınırlı sebeplerle mahkemeler tarafından iptal edilebilir. Konuya ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Derya Buluttek, 'Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi' (2022) 27 (46) DÜHFD 251-294; Seyhan Selçuk, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali* (2017) 189.

¹⁰ Işık (n 4) 60.

¹¹ Ceylan Şule Şahin, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (2009) 122-148.

¹² Ejder Yılmaz, 'Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi' 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı (2005) 845.

¹³ Rozdeicz and Alvarez de la Campa (n 1) 2; Ekmekçi, Özekes ve Atalı (n 5), 11; Mustafa Özbek, 'Dünya Çapındaki Adalet Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü' (2002) 51 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121, 138.

koruma, haklarını gözetme ve en iyi sonucu elde etme amacıyla yürüttükleri bir pazarlık süreci olan müzakere, uyuşmazlık çözümünde en temel ve en yaygın kullanılan yöntemlerden biridir¹⁴.

Müzakere süreci, tarafların doğrudan ya da temsilcileri aracılığıyla görüşmeler yaparak uyuşmazlığı çözmeye çalışmalarına dayanmaktadır. Genel olarak sürece üçüncü bir kişi dahil edilmezse de bazı müzakere türlerinde tarafların danışman, avukat veya uzman desteği alması mümkündür¹⁵.

Müzakere sonucunda taraflar, iradelerine uygun olarak bir anlaşmaya varabilirler¹⁶. Bu anlaşmanın hukuki bir sözleşme niteliği kazanabilmesi için ise ilgili hukuk sistemindeki geçerlilik şartlarının sağlanması gerekmektedir. Tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri özel hukuk uyuşmazlıklarında, karşılıklı beklentilerini dile getirerek ve çözüm önerileri sunarak ortak bir anlaşmaya varmaya çalışmaları, müzakere sürecinin temel özelliklerinden biridir¹⁷. Sürecin sonunda taraflar, varılan sulh anlaşmasına bağlı kalmakla yükümlüdür. Bununla birlikte, anlaşmanın icra edilebilir hale gelebilmesi için mahkeme onayının alınması veya ilam niteliğinde bir belge olması gerekmektedir. İcra ve İflas Kanunu'nun 38. maddesi uyarınca, mahkeme huzurunda yapılan sulh anlaşmaları ilam niteliğinde belge sayılarak doğrudan icra edilebilir hale gelmektedir¹⁸. Eğer taraflar arasında geçerli bir sözleşme akdedilmişse, bu sözleşmeye aykırılık halinde taraflar mahkemeye başvurarak ifa, tazminat veya diğer hukuki yollarla haklarını talep edebilirler.

Müzakere, yalnızca genel hukuk uyuşmazlıklarında değil, ticari ve sigorta hukuku gibi özel alanlarda da önemli bir çözüm yöntemi olarak kullanılmaktadır. Sigorta hukukunda, tarafların yargıya başvurmadan önce müzakere yoluyla uyuşmazlığı çözmeye çalışmaları yaygın bir uygulamadır. Bazı hukuki düzenlemeler, sigorta uyuşmazlıklarında müzakereyi teşvik etmekte, hatta belirli durumlarda zorunlu kılmaktadır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde, sigorta hukukunda müzakerenin yeri ve bu kapsamda getirilen hukuki düzenlemeler ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

¹⁴ Şamil Demir, *Avukatlar İçin Müzakere Yetenekleri* (Adalet 2015) 25.

¹⁵ Ekmekçi, Özekes ve Atalı (n 5) 11; Demir (n 14) 25.

¹⁶ Rozdeiczner and Alvarez de la Campa (n 1) 2.

¹⁷ Özbek (n 13) 138.

¹⁸ Ali Yeşilırmak, *Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim* (On İki Levha 2011) 13.

B. Arabuluculuk ve Uyuşmazlık Çözümündeki Rolü

Uyuşmazlıkların çözümünde tarafların etkin bir rol oynadığı, iletişim ve müzakere sürecine dayalı alternatif yöntemlerden biri de arabuluculuktur¹⁹. Arabuluculuk, sistematik teknikler kullanarak tarafları müzakere amacıyla bir araya getiren, aralarındaki iletişimi sağlayarak kendi çözümlerini üretmelerine yardımcı olan, tarafların anlaşmaya varamaması durumunda çözüm önerileri sunabilen, uzmanlık eğitimi almış tarafsız ve bağımsız bir üçüncü kişi tarafından yürütülen, kamu hizmeti niteliğinde ihtiyari bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir. (HUAKY m. 4/1 c. c.) Arabuluculuk, geleneksel yargı yoluna alternatif olarak geliştirilmiş ve tarafların uyuşmazlıklarını mahkeme dışı yollarla çözmesine imkân tanıyan bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir²⁰.

Modern hukuk sistemlerinde giderek daha fazla önem kazanan arabuluculuk, tarafların kontrollü bir müzakere süreci içerisinde, tarafsız üçüncü kişinin rehberliğinde anlaşmaya varmalarını hedefleyen etkin bir uyuşmazlık çözüm yöntemidir²¹. Mahkemeler, uyuşmazlıkların çözümünde temel başvuru mercii olmakla birlikte, yargılamanın uzun sürmesi, yüksek maliyetler ve taraflar arasındaki ilişkilerin zarar görme riski gibi nedenlerle arabuluculuğa duyulan ilgi giderek artmaktadır²². Bu bağlamda, arabuluculuk süreci, tarafların menfaatlerini koruyarak hızlı, ekonomik ve esnek bir çözüm sunması nedeniyle, modern hukuk sistemlerinde önemli bir yer edinmiştir²³.

Arabuluculuk, tarafların serbestçe tasarruf edebileceği konularda uygulanabilen, ortak menfaatleri gözeterek adil, kalıcı ve tarafların ihtiyaçlarına uygun

¹⁹ Rozdeiczner and Alvarez de la Campa (n 1) 2.

²⁰ Melis Tuğsavul Taşpolat, *Türk Hukukunda Arabuluculuk* (Yetkin 2012) 3 vd; Seda Özmumcu, *Uzakoğlu'da Arabuluculuk Anlayışı ile Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış* (3. Baskı, On İki Levha 2013) 19; Elif Kısmet Kekeç, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler* (3. Baskı, Adalet 2016) 23; Dursun Çelik, *Mediation im deutschen und türkischen Verwaltungsrecht* (Verlag Dr. Kovac 2020) 13; Pekcanitez, Atalay ve Özekes (n 5) 631; Ejder Yılmaz, Sema Taşpınar Ayvaz ve Emel Hanağası, *Medenî Usûl Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021) 811; Süha Tanrıver, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk* (2. Baskı, Yetkin 2022) 43; Mustafa Serdar Özbek, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (5. Baskı, Yetkin 2022) 657; Ercan (n 5) 1425; Yeşilirmak (n 18) 18.

²¹ Özbek (n 20) 559; Işık (n 4) 63.

²² Tania Sourdin, *Alternative Dispute Resolution (ADR) Principles, From Negotiation to Mediation* (Jurisprudence Collection 2014) 181; Demir (n 14) 5 vd.

²³ Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay ve Muhammet Özekes, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (Yetkin 2016) 609.

bir çözüm sunmayı amaçlayan bir yöntemdir²⁴. Ticari ve iş uyuşmazlıkları gibi bazı alanlarda dava şartı olan arabuluculuk, mahkemeye başvurmadan önce tarafları uzlaşmaya teşvik eden bir mekanizma olarak işlev görmektedir. Uyuşmazlıkların dostane yollarla çözülmesine katkı sağlayarak hem tarafların zaman ve maliyet kaybını önlemekte hem de mahkemelerin iş yükünün azalmasına yardımcı olmaktadır.

Özel hukuk uyuşmazlıklarında etkin şekilde uygulanan arabuluculuk, esnek yapısı sayesinde tarafların kendi ihtiyaçlarına ve önceliklerine uygun çözümler geliştirmesine olanak tanımaktadır²⁵. Belirli uyuşmazlık türlerinde dava şartı olarak öngörülmesi, tarafların arabulucu aracılığıyla iletişim kurarak uyuşmazlıklarını çözmelerini sağlamış; bu sayede dava şartı arabuluculukla çözümlenen uyuşmazlıklar yargıya intikal etmeyerek yargı üzerindeki yükü hafifletmiştir. Böylece, tarafların iletişim yoluyla anlaşmazlıklarını karşılıklı rıza ile çözmeleri teşvik edilmiş ve sosyal barışa katkıda bulunulmuştur.

Arabuluculuk yalnızca hukuki bir süreç olmanın ötesinde, toplumsal uzlaşma ve barış kültürünü güçlendiren bir mekanizma olarak değerlendirilmektedir²⁶. Bu yönüyle, yalnızca bireyler ve kurumlar için değil, aynı zamanda toplumun genel hukuk anlayışının gelişmesine katkı sağlayan önemli bir yöntemdir²⁷.

C. Müzakere ve Arabuluculuk

Müzakere ve arabuluculuk, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri içinde yer alan ve birçok ortak özelliği barındıran iki temel yöntemdir. Her ikisi de yargı dışı çözüm yolları olup, tarafların karşılıklı menfaatlerini gözeterek uzlaşmaya varmalarını hedefler. Özellikle uyuşmazlıkların dostane ve hızlı bir şekilde çözüme kavuşturulmasına imkân tanımaları bakımından büyük benzerlik göstermektedirler²⁸. Ancak arabuluculuk sürecinde bir üçüncü kişinin sürece dâhil olması ve belirli usul kurallarına tabi olması gibi bazı farklar da bulunmaktadır. Bununla birlikte, müzakere ile arabuluculuk arasındaki farklar, her iki yöntemin

²⁴ Arabuluculuğun faydalarına ilişkin olarak ayrıntılı bilgi için bkz. Özbek (n 20) 256 vd.; Ekmekçi, Özkes ve Atalı (n 5) 15 vd.; Demir (n 14) 16 vd.; Banu Bilge Sarıhan, 'Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması' (2021) 4 (2) Tüketici Hukuku Dergisi 417, 418.

²⁵ Işık (n 4) 70.

²⁶ Sourdin (n 22) 192.

²⁷ Pekcanıtez, Atalay ve Özkes (n 23) 669.

²⁸ Yeşilirmak (n 18) 18.

temel mantığını değiştirecek düzeyde olmayıp, bu yöntemler esas itibarıyla aynı amaca hizmet etmektedir.

Müzakere ve arabuluculuk, tarafların serbest iradelerine dayanan ve yargısal çözüm yollarına alternatif sunan uyuşmazlık çözüm yöntemleridir²⁹. Her iki yöntemin de temel amacı, tarafları bir araya getirerek, iletişim kurmalarını sağlamak ve böylece onların kendi menfaatleri doğrultusunda bir çözüm geliştirmelerine imkân tanımaktır. Süreç içerisinde taraflar, kendi taleplerini özgürce dile getirme hakkına sahip olup ve ulaşılan mutabakat, yine tarafların özgür iradeleriyle şekillenmektedir.

Müzakere ve arabuluculuk süreçleri gizlilik prensibine dayanır. Uyuşmazlık sürecinde taraflarca sunulan bilgi ve belgeler, kural olarak yargı mercileri nezdinde delil olarak ileri sürülemez. Aynı zamanda, tarafların doğrudan katılımına dayanır. Üçüncü bir tarafın karar verme yetkisi yoktur. Arabuluculuk sürecinde bir arabulucu bulunmakla birlikte, arabulucu yalnızca tarafların müzakerelerini kolaylaştırmakta, ancak bağlayıcı bir karar vermemektedir³⁰. Bu yönüyle arabuluculuk, müzakerenin daha sistematik bir formu olarak değerlendirilebilir.

Her iki yöntemde de tarafların kendi çözümlerini üretmeleri esastır. Ne müzakere ne de arabuluculuk süreci, mahkemelerde olduğu gibi taraflardan bağımsız bir otoritenin uyuşmazlığı çözmesiyle sonuçlanmaktadır. Tarafların sürece etkin katılımı ve iş birliği içerisinde bulunmaları, başarıya ulaşmanın en önemli unsurlarıdır. Aynı zamanda, müzakere ve arabuluculuk sürecinde sağlanan anlaşmalar, tarafların üzerinde uzlaştığı hususlar doğrultusunda düzenlenir. Ayrıca anlaşma belgesi gerekli şartları sağlaması halinde icra edilebilirlik kabiliyeti de kazanabilecektir.

Müzakere ve arabuluculuk birçok ortak yönü paylaşmakla birlikte, bazı yapısal farklara da sahiptir. Müzakere süreci tamamen tarafların kendi kontrolünde yürütülürken, arabuluculuk sürecinde tarafsız bir üçüncü kişi olan arabulucu devreye girerek süreci yönlendirmeye yardımcı olur³¹. Ancak bu fark, arabuluculuğun müzakereden tamamen farklı bir yöntem olduğu anlamına gelmeyip aksine arabuluculuk müzakerenin daha yapılandırılmış ve yönlendirilmiş bir versiyonu olarak görülmelidir.

²⁹ ibid.

³⁰ Arabulucu, tarafların kendi çözümlerini üretmediği durumlarda çözüm önerisi sunabilir (HUAKY m. 4/c). Ancak, taraflar bu öneriyi kabul etmekle yükümlü değildir.

³¹ Özbek (n 13) 138.

Müzakere ve arabuluculuk arasındaki bir diğer fark, tarafların rolü ve sürecin yönetimidir. Müzakerede taraflar kendi başlarına bir çözüm yolu ararken sürece dışarıdan bir müdahale söz konusu değildir. Buna karşılık, arabuluculuk sürecinde arabulucu, tarafların iletişimini kolaylaştırmak, tarafların menfaatlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmak ve anlaşmaya varmalarını teşvik etmek amacıyla sürece dâhil olmaktadır³². Ancak arabulucu, taraflara bir çözüm dayatmayıp; müzakereleri kolaylaştıran ve yönlendiren bir aktör olarak hareket eder.

Bağlayıcılık açısından da bir farklılık söz konusudur. Müzakere sonucunda varılan anlaşmalar, tarafların özgür iradelerine dayanmakta olup, ancak yazılı hale getirilip sözleşmeye dönüştürüldüğünde hukuken bağlayıcılık kazanabilir. Buna karşılık, arabuluculuk süreci sonunda varılan anlaşmaların, arabulucu tarafından yazıya dökülerek; taraflar ve avukatları ile birlikte arabulucu tarafından, ticari uyuşmazlıklarda ise yalnızca avukatlar ve arabulucu tarafından imzalanması hâlinde, icra edilebilirlik şerhi aranmaksızın ilam niteliğinde belge sayılması mümkündür (HUAk m. 18/4).

Kanaatimizce, müzakere ve arabuluculuk, büyük ölçüde ortak hedefleri paylaşan ve benzer yöntemleri içeren uyuşmazlık çözüm yollarıdır. Arabuluculuk, esasen müzakerenin daha yapılandırılmış ve yönlendirilmiş bir versiyonu olup, temel amacı yine tarafların kendi çözümlerini üretmelerini sağlamaktır. Süreç içerisindeki en büyük fark, arabuluculukta tarafsız bir üçüncü kişinin süreci yönlendirmesi ve iletişimi kolaylaştırmasıdır³³. Ancak bu, arabuluculuğun müzakereden tamamen farklı bir yöntem olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, arabuluculuk, müzakereden doğmuş, onun gelişmiş ve daha sistematik hale getirilmiş bir türü olarak görülmelidir.

D. Türk Hukukunda Dava Şartı Arabuluculuk

Arabuluculuğun modern hukuk sistemlerindeki yerinin güçlenmesiyle birlikte, Türkiye'de de bu yöntem, 2012 yılında yürürlüğe giren 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu³⁴ ile yasal bir zemine kavuşmuştur. Başlangıçta ihtiyari olarak düzenlenen bu yöntem, zamanla belirli uyuşmazlık-

³² Çelik (n 20) 13.

³³ Pekcanıtez, Atalay ve Özkes (n 23) 607.

³⁴ Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu, Kanun Numarası: 6325, Kabul Tarihi: 07.06.2012, 22.06.2012/28331.

larda zorunlu hale getirilerek hukuki süreçlerde önemli bir yer edinmiştir. Bu kapsamda, dava şartı arabuluculuk kavramı, 7036 sayılı İş Mahkemeleri Kanunu'nun³⁵ 3. maddesi ile Türk hukuk sistemine girmiş olup ilk olarak iş uyuşmazlıklarında 1 Ocak 2018, ardından 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na 7155 sayılı Kanun³⁶ ile eklenen 5/A maddesi kapsamında ticari uyuşmazlıklarda 1 Ocak 2019, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun'a 7251 sayılı Kanun ile eklenen 73/A maddesi çerçevesinde ise tüketici uyuşmazlıklarında 28 Temmuz 2020 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır.

Ticari davalarda dava şartı arabuluculuğun zorunlu hale getirilmesi, 7155 sayılı Abonelik Sözleşmelerinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun'un 20. maddesi ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na eklenen 5/A maddesi ile gerçekleştirilmiştir. Bu düzenleme uyarınca, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren, Türk Ticaret Kanunu'nun 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen ticari davalardan, konusu bir miktar paranın ödenmesi olan alacak ve tazminat taleplerinde dava açılmadan önce arabulucuya başvurulması dava şartı olarak kabul edilmiştir (TTK m. 5/A).

Dava şartı arabuluculuk, belirli uyuşmazlıklarda mahkemeye başvurmadan önce arabuluculuk sürecine katılmanın zorunlu olduğu bir sistemdir³⁷. Ticari uyuşmazlıklara barışçıl çözümler sunmak amacıyla getirilen bu düzenlemenin en önemli amaçlarından biri, mahkemelerin iş yükünü hafifletmek ve taraflara mahkemeye gitmeden önce hızlı, ekonomik ve tarafların kontrolünde bir çözüm imkânı sunmaktır. Bu yönüyle arabuluculuk, ticari uyuşmazlıkların daha hızlı ve maliyet açısından daha uygun bir şekilde çözülebileceği önemli bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak ön plana çıkmaktadır³⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nun "*Dava Şartı Olarak Arabuluculuk*" başlıklı 5/A maddesine göre³⁹, "*Bu Kanunun 4. maddesinde ve diğer kanunlarda belirtilen*

³⁵ İş Mahkemeleri Kanunu, Kanun Numarası: 7036, Kabul Tarihi: 12.10.2017, 25.10.2017/30221.

³⁶ Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanun, Kanun Numarası: 7155, Kabul Tarihi: 6.12.2018, 19.12.2018/30630.

³⁷ Süha Tanrıver, 'Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler' (2020) 147 TBB Dergisi 111, 113.

³⁸ Özbek (n 20) 256 vd.; Ekmekçi, Özkes ve Atalı (n 5) 15 vd.; Demir (n 14) 16 vd.; Sarıhan (n 24) 417.

³⁹ Ticari davalar TTK'nin 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında düzenlenmiştir. TTK'nin 4 üncü maddesinin birinci fıkrası "*Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın; a) Bu Ka-*

ticari davalardan, konusu bir miktar para olan alacak, tazminat, itirazın iptali, menfi tespit ve istirdat davalarında, dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır.” Ancak bu kuralın istisnaları da bulunmaktadır.

6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18/A maddesi, bazı uyuşmazlıklar açısından dava şartı arabuluculuğun uygulanmasına istisna getirmektedir. Nitekim, söz konusu madde belirli durumlarda arabuluculuğun zorunlu olmasını öngörmemektedir. Anılan Kanun’un “*Dava Şartı Olarak Arabuluculuk*” başlıklı beşinci bölümünün 18/A maddesinin 18. fıkrasında, “*Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz*” hükmü yer almaktadır. Buna göre, tahkim veya özel kanunlarla öngörülen başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemine başvuru zorunluluğu bulunan hallerde, dava şartı arabuluculuk hükümleri uygulanmayacaktır.

Arabuluculuk dışında, özel kanunlarda uzlaşma, müzakere, ön değerlendirme ve kısa duruşma gibi alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına başvurma zorunluluğu öngörülmüşse, dava şartı olarak arabuluculuk hükümlerinin uygulanmayacağı kabul edilmiştir (HUAK m. 18/A). Dolayısıyla, tarafların dava şartı arabuluculuğa başvurmadan önce özel kanunlarla belirlenmiş başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma yükümlülüğü varsa, öncelikle bu yöntemin işletilmesi gerekmektedir.

KTk’nin 97. maddesi uyarınca, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında zarar gören kişinin dava açmadan önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması gerekmektedir. Ancak, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun, 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu’nun 18/A madde-

nunda, b) Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddele rinde, c) 11.1.2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde, d) Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta, e) Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde, f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, finansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişme siz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen ha vale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır” şeklinde düzenlenmiştir.

sinde düzenlenen istisnalar kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususu uygulamada önemli tartışmalara yol açmaktadır.

Yargıtay ve BAM kararlarında bu konuya ilişkin farklı değerlendirmeler yapılmıştır. Bazı kararlarda, sigorta şirketine başvurunun arabuluculuğa başvurma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı kabul edilirken, bazı kararlarda ise sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun arabuluculuk sürecinin yerine geçemeyeceği sonucuna ulaşılmaktadır⁴⁰. Bu çalışmada, öncelikle sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun hukuki niteliği incelenecek, ardından bu konuda verilen Yargıtay ve BAM kararları değerlendirilerek bir hukuki çerçeve oluşturulacaktır.

II. Sigorta Şirketine Yapılan Yazılı Başvuru ve Müzakere Kavramının Değerlendirilmesi

Sigorta hukukunda, zarar görenin dava açmadan önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunma zorunluluğu, taraflar arasında bir müzakere sürecinin başlamasına ve uyuşmazlığın mahkemeye taşınmadan çözülmesine olanak tanımaktadır. Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanunu (HUAK) m. 18/A/18 uyarınca, özel kanunlarla tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğu getirilmişse ya da taraflar arasında geçerli bir tahkim sözleşmesi mevcutsa, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz. Bu düzenleme, belirli uyuşmazlıklarda arabuluculuk sürecine başvurma zorunlu olmayacağını belirtmekte ve taraflara alternatif çözüm yollarını kullanma imkânı tanımaktadır. Dolayısıyla, öncelikli olarak başvurulması gereken bir alternatif uyuşmazlık çözüm yolu mevcutsa, tarafların öncelikle bu yolu tüketmeleri gerekmektedir⁴¹.

Bu bağlamda, KTK'nin 97. maddesi uyarınca zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında ve 100. madde gereğince ihtiyari mali sorumluluk sigortası bakımından, zarar gören kişi dava açmadan önce ilgili sigorta kuruluşuna yazılı olarak başvurmak zorundadır. Anılan hükümde, sigorta şirketine başvurunun dava şartı olarak düzenlendiği açıkça belirtilmiştir. Benzer şekilde, Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları kapsamında da “*Sigortacıya Başvuru ve Yetkili Mahkeme*” başlığı altında, zarar görenin dava yoluna gitmeden önce sigortacıya yazılı başvuruda bulunması gerektiği hüküm

⁴⁰ Bu yönde verilen kararlardan bazıları şunlardır; Yargıtay 4. HD, 3476/3999, 30.06.2021; Yargıtay 4. HD, 14429/5729, 29.09.2021; Gaziantep BAM 17. HD, 1053/1017, 25.05.2022; Antalya BAM 4. HD, 2684/1801, 23.11.2023. <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

⁴¹ Akil (n 8) 318.

altına alınmıştır. Söz konusu hükme göre, “Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde, dava yoluna gitmeden önce, bu Genel Şartların Ek-6’sında belirtilen tazminat ödemelerinde istenecek belgelerin tamamı ile birlikte ilgili sigortacıya yazılı başvuruda bulunması gerekir.”

Kanun hükmüne göre, sigorta kuruluşu, başvuru tarihinden itibaren en geç on beş gün içinde başvuruyu yazılı olarak yanıtlamalıdır. Sigorta kuruluşunun bu süre içinde cevap vermemesi veya verdiği cevabın zarar görenin talebini karşılamaması hâlinde, zarar gören taraf dava açabilir veya 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu çerçevesinde tahkim yoluna başvurabilir. Ancak, uygulamada sigorta kuruluşuna yapılan yazılı başvurunun dava şartı arabuluculuk süreci yerine geçip geçmeyeceği konusunda farklı yaklaşımlar bulunmaktadır.

Başvuru sonrasında sigorta şirketinin 15 gün içinde yazılı cevap vermemesi veya verilen cevabın talebi karşılamaması durumunda, zarar görenin doğrudan dava açması hâlinde arabuluculuğa başvurma zorunluluğu olup olmadığı tartışmalı bir husustur. Bu noktada, KTK m. 97’nin dava şartı arabuluculuğa ilişkin düzenlemelerle nasıl örtüştüğünün ve “sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun” 6325 sayılı HUAK m. 18/A kapsamında bir istisna teşkil edip etmediğinin değerlendirilmesi gerekmektedir. Konuya ilişkin belirsizliklerin giderilmesi adına, ilgili kanun hükümlerinin ve yargı kararlarının birlikte ele alınması önem arz etmektedir.

Çalışmada “müzakere” başlığı altında ayrıntılı şekilde ifade edildiği üzere, müzakere, tarafların herhangi bir üçüncü kişinin müdahalesi olmaksızın doğrudan iletişim kurarak uyuşmazlıklarını çözmeye çalıştıkları esnek bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Tarafların hak ve menfaatlerini gözетerek uzlaşmaya varmalarını amaçlayan bu süreç, doğrudan görüşmeler veya temsilcileri aracılığıyla yürütülebilir. Müzakere sürecinin temel özelliklerinden biri, tarafların karşılıklı beklentilerini dile getirerek ve uyuşmazlığın çözümüne yönelik öneriler sunarak ortak bir anlaşmaya varmaya çalışmalarıdır. Müzakerenin temelini, tarafların serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri ve sözleşmeye konu olabilecek bir uyuşmazlık halinde, karşılıklı görüşmeler yoluyla çözüm aramaları oluşturmaktadır. Müzakere sürecinde taraflar, doğrudan görüşmelerle çözüm arayışına girerek iradelerini ortaya koymaktadır.

Sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun müzakere süreci olarak kabul edilmesi gerektiği öğretide ele alınan bir konudur⁴². Öğretide, KTK’nin 97. mad-

⁴² Efe Direnisa, ‘Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulmasının (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi’ (2023) 81 (3) İstanbul Hukuk Mecmuası 645, 651.

desinde düzenlenen yazılı başvuru sürecinin, zarar gören üçüncü kişinin sigorta şirketine başvurarak zararının karşılanması talep etmesini içerdiği ve aynı zamanda taraflar arasında bir müzakere sürecinin başlamasına olanak tanıdığı kabul edilmektedir⁴³. Bu görüşe göre, sigorta şirketi kendisine iletilen yazılı talebi değerlendirerek, gerektiğinde zarar gören kişiyle iletişime geçip görüş alışverişinde bulunarak tazminat ödeme kararı verebilmektedir. Bu doğrultuda, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biri olan müzakere kapsamında değerlendirilmesi gerektiği ileri sürülmektedir⁴⁴.

Sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun müzakere kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceğini ortaya koyabilmek için öncelikle müzakere- nin temel özelliklerini incelemek gerekmektedir.

Müzakere, tarafların herhangi bir üçüncü kişinin müdahalesi olmaksızın doğrudan iletişim kurarak uyuşmazlıklarını çözmeye çalıştıkları esnek bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. Tarafların doğrudan veya temsilcileri aracılığıyla yürüttüğü bu süreçte, karşılıklı talepler ve çözüm önerileri müzakere edilerek bir anlaşmaya varılması amaçlanmaktadır.

Bu doğrultuda, müzakerenin temel unsurları ile KTK m. 97’de düzenlenen yazılı başvuru süreci karşılaştırıldığında, sigorta şirketine yapılan başvurunun müzakere niteliği taşıdığı yönündeki görüşü destekleyen önemli benzerlikler bulunmaktadır. Öncelikle, her iki süreç de taraflar arasında doğrudan bir iletişim mekanizması kurmaktadır. Müzakerede taraflar, aralarındaki uyuşmazlığı çözmek için iletişim kurarken, KTK m. 97 uyarınca yapılan başvuruda da zarar gören, sigorta şirketine doğrudan başvurarak talebini iletmekte ve bir cevap beklemektedir.

İkinci olarak, tarafların uyuşmazlığı kendi iradeleriyle çözme çabası her iki süreçte de belirleyici bir unsurdur. Sigorta şirketine yapılan başvuruda, sigorta- cı zarar talebini kabul edebilir, reddedebilir veya ek bilgi talep ederek süreç içerisinde farklı çözüm yolları sunabilir. Bu da müzakere sürecinde olduğu gibi, tarafların karşılıklı pozisyonlarını değerlendirerek çözüm üretme sürecine girdi- ğini göstermektedir.

⁴³ ibid.

⁴⁴ ibid.

Üçüncü olarak, müzakere ve sigorta başvuru süreci, ihtilafın yargıya taşınmadan çözümlenmesini hedeflemektedir. Müzakere sürecinin amacı, taraflar arasında doğrudan bir anlaşma sağlanarak mahkemeye başvurunun önlenmesidir. Benzer şekilde, KTK m. 97 kapsamında sigorta şirketine yapılan başvurunun amacı da uyuşmazlığı sigorta şirketi ile zarar gören kişi arasında doğrudan çözerek, dava yoluna gidilmeden sorunun hallolmasını sağlamaktır. Sigorta şirketi, başvuruyu değerlendirip olumlu bir yanıt verdiğinde süreç tamamlanacak olup zarar görenin sigorta şirketine dava açmasına gerek kalmayacaktır. Bu durum, müzakere sürecinde varılan anlaşmaların bağlayıcılığı ile de paralellik göstermektedir.

Dördüncü olarak, tarafların çözüm sürecine aktif katılımı, müzakerenin olduğu kadar KTK m. 97 kapsamında yürütülen sigorta başvurularının da temel unsurlarından biridir. Müzakere sürecinde taraflar, doğrudan veya temsilcileri aracılığıyla çözüm önerilerini tartışırken, sigorta başvurusunda da zarar gören, taleplerini yazılı olarak bildirerek sürecin gidişatını etkilemektedir. Sigorta şirketi, başvuruya yanıt verirken zarar görenle müzakere edebilir ve ek belgeler talep edebilir. Ayrıca, uzlaşma sağlayarak ödeme yapma yoluna da gidebilir. Bu yönüyle, sigorta başvurusu da bir tür kontrollü müzakere süreci olarak değerlendirilebilir.

Tüm bu unsurlar göz önünde bulundurulduğunda, müzakerenin tarafların doğrudan iletişim kurduğu, kendi çözüm yollarını geliştirdiği, esnek ve tarafların menfaatlerini korumaya yönelik bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu anlaşılmaktadır. Sigorta şirketine başvuru süreci de KTK m. 97 kapsamında, zarar görenin dava açmadan önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunmasını zorunlu kılmakta ve böylece taraflar arasında doğrudan bir iletişim kurulmasını sağlamaktadır. Sigorta şirketi, başvuruyu değerlendirerek talebi kabul edebileceği gibi reddedebilecektir hatta ek bilgi ve belge de talep edebilecektir.

Bu kapsamda değerlendirildiğinde, sigorta şirketine yapılan başvurunun müzakerenin temel özellikleri ile örtüştüğü görülmektedir. Her iki süreçte de taraflar doğrudan iletişim kurmakta, bir çözüm arayışı içine girmekte ve anlaşma sağlandığında uyuşmazlık mahkemeye taşınmadan çözüme kavuşmaktadır. Sigorta şirketinin zarar talebini kabul etmesi halinde süreç tamamlanmakta ve bağlayıcı hale gelmektedir.

Bu süreçlerin temel farkı, müzakerenin taraf iradesine bağlı olarak başlatılmasına karşılık, KTK m. 97'deki başvurunun zorunlu olmasıdır. Ancak, bu fark sürecin müzakere olarak kabul edilmesine engel teşkil etmemektedir. Bazı hukuk

sistemlerinde, dava açılmadan önce müzakerenin zorunlu bir aşama olarak düzenlendiği görülmektedir. Bu nedenle, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun, zorunlu olmasına rağmen müzakere sürecinin bir aşaması olarak değerlendirilmesi mümkündür. Dahası, sigorta şirketinin sunduğu tazminat teklifi üzerinde pazarlık yapılabilmesi, başvurunun doğrudan bir çözüm mekanizmasına dönüşmesi ve sürecin tarafların iradelerine göre yönlendirilmesi gibi unsurlar, yazılı başvurunun müzakere kapsamında değerlendirilmesini desteklemektedir.

Bütün bu değerlendirmeler ışığında, KTK m. 97 uyarınca sigorta şirketine yapılan yazılı başvuru, temel nitelikleri itibarıyla müzakere sürecine benzemektedir. Her iki süreç de tarafların doğrudan iletişimini, çözüm üretmeye yönelik müzakerelerini ve anlaşma sağlanması halinde uyuşmazlığın yargıya taşınmadan çözüme kavuşmasını öngörmektedir. Sigorta şirketine başvurunun zorunlu olması, sürecin müzakere olarak değerlendirilmesine engel teşkil etmemekte, aksine, belirli hukuk sistemlerinde görüldüğü gibi bazı müzakere süreçlerinin zorunlu hale getirilebileceği gerçeği ile örtüşmektedir.

Kanaatimizce, öğretide *Direnisa*⁴⁵ tarafından ileri sürülen bu yaklaşım isabetlidir. Sigorta şirketine yapılan yazılı başvuru, temel müzakere unsurlarını taşıyan bir süreç olup, taraflar arasında doğrudan iletişim kurulmasını ve uyuşmazlığın çözümüne yönelik karşılıklı değerlendirme yapılmasını sağlamaktadır. Başvurunun yargısal sürecin önüne geçmeyi amaçlaması, taraflara çözüm üretme fırsatı sunması ve doğrudan iletişim mekanizması oluşturması gibi hususlar dikkate alındığında, bu sürecin müzakere kapsamında değerlendirilmesi gerektiği sonucuna varmaktayız.

III. Yargıtay ve BAM Kararları Çerçevesinde Sigorta Şirketine Yapılan Başvurunun Alternatif Bir Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Olarak Değerlendirilmesi

Yargıtay ve BAM kararları incelendiğinde, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun, arabuluculuk sürecinin yerine geçen bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olduğu kabul edilmektedir.

Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 2021/3476 E., 2021/3999 K., 30.06.2021 T. Sayılı Kararında⁴⁶ sigorta şirketine yapılan başvurunun, arabuluculuk zorunluluğunu

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Direnisa* (n 42) 651.

⁴⁶ Anılan karar şu şekildedir: “...2918 Sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesiyle, zorunlu mali sorumluluk sigortasından faydalanmak isteyen hak sahiplerinin dava yoluna gitmeden

ortadan kaldırdığını ve özel kanunlarda öngörülen alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının varlığı halinde arabuluculuğun uygulanmayacağını açıkça belirtmiştir. Benzer şekilde Yargıtay 4. Hukuk Dairesi 2021/14429 E., 2021/5729 K., 29.09.2021 T. Sayılı Kararı'nda⁴⁷ da sigorta şirketine yapılan başvuruyu, özel bir dava şartı olarak değerlendirmiş ve bu şartın yerine getirilmiş olması nedeniyle ayrıca arabuluculuğa başvurmanın zorunlu olmadığı sonucuna varmıştır.

Gaziantep BAM 17. Hukuk Dairesi de 2020/1053 E., 2022/1017 K., 25.05.2022 T. Sayılı Kararında⁴⁸; sigorta şirketine yapılan başvurunun KTK'nin

önce sigortacıya yazılı başvuru yapması gerektiği düzenlenmiş olmakla birlikte, bu başvuru yapılmadan dava yoluna gidilmesi halinin dahi HMK'nın 115 /2.maddesi gereği tamamlanabilir dava şartı olduğu Dairemiz'in yerleşik uygulamaları ile kabul edilmektedir. Bu başvurunun yapıldığı; ancak, eksik ya da usule uygun olmayan belge ile başvurulduğu savunmasının olduğu durumlarda ise, usule uygun olmadığı savunulan belgedeki eksikliğin her halükarda tamamlanabileceği açıktır. Arabuluculuk Kanunun'da "Dava Şartı Olarak Arabuluculuk" başlığı altında düzenlenen 18/A maddesinde "Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz." hükmü yer almıştır. Sigortacılık Kanun'unun 30/13.maddesi "Komisyona gidilebilmesi için, sigortacılık yapan kuruluşla uyuşmazlığa düşen kişinin, uyuşmazlığa konu teşkil eden olay ile ilgili olarak sigortacılık yapan kuruluşa gerekli başvuruları yapmış ve talebinin kısmen ya da tamamen olumsuz sonuçlandığını belgelemiş olması gerekir. Sigortacılık yapan kuruluşun, başvuru tarihinden itibaren onbeş iş günü içinde yazılı olarak cevap vermemesi de Komisyona başvuru için yeterlidir." düzenlenmesine yer vermektedir. Sigorta Tahkim Komisyonu'na başvuru için dava şartı olarak sigorta şirketine başvuru şartı düzenlenmiş olup ayrıca arabuluculuğa gidilmesinin zorunlu olmadığı ve arabulucuya gidilmiş olmasının bir dava şartı olmadığı hususu dikkate alınarak karar verilmesi gereklidir." <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

⁴⁷ Anılan karar şu şekildedir: "...Somut olayda davacı vekilinin 16/05/2018 tarihli dilekçesi ile davalı ... şirketine araç değer kaybına ilişkin tazminat talebi için başvuruda bulunduğu ancak davalının ödeme talebine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru bulunduğu hallerde dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulamayacağının düzenlemesine göre, davacı vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilerek karar verilmesi gerekirken davanın usulden red kararı verilmesi doğru olmamış, hükmün bozulmasına karar vermek gerekmiştir..." <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

⁴⁸ Anılan karar şu şekildedir: "...6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında; "İlgili kanunlarda arabulucuya başvurulmuş olması dava şartı olarak kabul edilmiş ise arabuluculuk sürecine ilişkin aşağıdaki hükümler uygulanır." hükmü; aynı maddenin 18. fıkrasında ise; özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvurma zorunluluğunun olduğu veya tahkim sözleşmesinin bulunduğu hâllerde, dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz." düzenlemesi yer almaktadır. Kanunun bu özel düzenlemesi karşısında dava şartı olarak zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanma yeri bulamaz. Somut olayda, davacı vekilinin 10/04/2018 tarihli dilekçesi ile davalı sigorta şirketine bedensel zarardan doğan tazminat için başvuruda

97. maddesi kapsamında özel bir dava şartı olduğunu ve bu başvurunun, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu nedenle, Hukuk HUAK m. 18/A'nın 18. fıkrası gereği, zarar gören üçüncü kişinin ayrıca arabulucuya başvurmasının zorunlu olmadığına karar verilmiştir⁴⁹.

Yargıtay ve BAM kararları, sigorta şirketine başvurunun, alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu kararlar ışığında, sigorta şirketine yapılan başvurunun müzakere sürecine benzer bir işleyişe sahip olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Taraflar doğrudan iletişim kurmakta, bir çözüm sürecine girmekte ve sigorta şirketinin ödeme yapması durumunda uyuşmazlık mahkemeye taşınmadan çözüme kavuşmaktadır.

Sigorta şirketine başvurunun müzakere süreci olarak kabul edilmesi gerektiği yönündeki görüş, öğretide yeni gelişen bir tartışma olmakla birlikte, mevcut yargı kararları ve akademik değerlendirmeler bu yaklaşımı destekler niteliktedir.

Öğretide *Direnisa*⁵⁰ tarafından savunulan ve bizim de katıldığımız görüşe göre, sigorta şirketine yapılan yazılı başvuru, müzakerenin temel unsurlarını barındırmakta ve bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak değerlendirilmektedir. KTK'nin 97. maddesi kapsamında öngörülen yazılı başvuru sürecinin, HUAK m. 18/A'nın 18. fıkrası uyarınca alternatif bir uyuşmazlık çözüm yöntemi olarak kabul edilmesi gerektiği açıktır. Dolayısıyla, zarar gören üçüncü kişinin ayrıca zorunlu arabuluculuğa başvurmasına gerek bulunmamaktadır.

bulunduğu ancak davalının ödeme talebine cevap vermediği anlaşılmaktadır. Özel kanunlarda tahkim veya başka bir alternatif uyuşmazlık çözüm yoluna başvuru zorunluluğu bulunduğu hallerde dava şartı olarak arabuluculuğa başvurulamayacağının düzenlenmiş olmasına göre, davacı vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını yerine getirdiği gözetilerek işin esası hakkında karar verilmesi gerekirken, davanın usulden reddine karar verilmesi doğru olmamış, bu yönde davacı vekili tarafından yapılan istinaf itirazının kabulü ile mahkeme kararının kaldırılmasına karar vermek gerekmiştir..." <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 19 Ekim 2024.

⁴⁹ Benzer yönde verilen kararlar için bkz. Antalya BAM 4. HD, 2684/1801, 23.11.2023. <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

⁵⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. *Direnisa* (n 42) 651.

IV. Sigorta Şirketine Yazılı Başvuru Yapılmadan Doğrudan Arabuluculuğa Başvurulması

Sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun dava şartı olarak değerlendirilmesi ve bu başvurunun arabuluculuk süreciyle olan ilişkisi, yargı kararlarında farklı açılardan ele alınmaktadır. Özellikle, KTK'nin 97. maddesi uyarınca sigorta şirketine yazılı başvurunun dava açılmadan önce yerine getirilmesi gereken bir dava şartı olup olmadığı ve arabuluculuk başvurusunun bu şartı karşılayıp karşılamadığı hususunda yargı mercileri tarafından farklı değerlendirmeler yapılmaktadır. İncelenen kararlar, sigorta şirketine başvuru şartının hukuki niteliğini ve arabuluculuk süreciyle olan bağlantısını ortaya koymaktadır.

KTK'nin 97. maddesi uyarınca, zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortası kapsamında öngörülen sınırlar içinde dava yoluna gitmeden önce sigorta şirketine yazılı başvuruda bulunması zorunludur. Bu başvurunun yapılmaması hâlinde dava açılması mümkün olmadığı gibi, arabuluculuk sürecine başvurulmuş olması da sigorta şirketine yapılan yazılı başvuru şartını ortadan kaldırmamaktadır. Nitekim İstanbul BAM 9. Hukuk Dairesi'nin 30.06.2021 tarihli, 2021/1034 E. ve 2021/1266 K. sayılı kararında⁵¹, sigorta şirketine başvurunun dava şartı olduğu ve arabuluculuk sürecinin bu başvurunun yerine geçemeyeceği açıkça belirtilmiştir.

Anılan karara konu olayda, davacı şirket, trafik kazası sonucu meydana gelen zarar nedeniyle davalı sigorta şirketine karşı maddi tazminat talebiyle dava açmıştır. Davalı sigorta şirketi ise, davacı tarafın dava açılmadan önce sigorta şirketine usulüne uygun bir başvuruda bulunmadığını, dolayısıyla dava şartının yerine getirilmediğini ileri sürerek davanın usulden reddini talep etmiştir. İlk derece mahkemesi, sigorta şirketine başvuru yapılmasının KTK'nin 97. maddesi kapsamında özel bir dava şartı olduğunu belirterek, başvurunun yapılmaması nedeniyle davayı usulden reddetmiştir.

Davacı şirket, mahkeme kararına karşı istinaf başvurusunda bulunarak, sigorta şirketine yazılı olarak başvuru yapılmasının hukuken arabuluculuk başvurusu ile yerine getirilebileceğini savunmuştur. Dilekçesinde: *"2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi uyarınca sigorta şirketine yazılı olarak başvuru yapılmasını öngörmüş olup, başvurunun şekline dair yazılı olmasından başka herhangi bir kıstas öngörülmediğini, müvekkili şirketin, her iki şartı da*

⁵¹ <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 19 Ekim 2024.

sağlamak adına arabuluculuğa yazılı olarak başvurduğunu, tarafların arabulucuda anlaşamadıklarını, arabuluculuk yoluna yapılan başvurunun KTK anlamında sigorta şirketine başvuru yapılmasının bütün gerekliliklerini karşıladığından ayrıca bir başvuru yapmaya gerek bulunmadığını” ifade etmiştir.

İstinaf incelemesini yapan mahkeme, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun arabuluculuk başvurusuyla karşılanamayacağını değerlendirmiştir. Bu doğrultuda, KTK m. 97 kapsamında başvurunun doğrudan sigorta şirketine yapılması gerektiğini belirterek istinaf başvurusunu esastan reddetmiştir. Mahkeme, zarar görenin sigorta şirketine yazılı başvuru yapması gerekliliğini tamamlanabilir bir dava şartı olarak değerlendirmiş ve bu şartın yerine getirilmemesi hâlinde davanın usulden reddedilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Benzer bir uyuşmazlık Adana BAM 3. Hukuk Dairesi 2022/3319 E., 2023/477 K., 06.04.2023 T. Sayılı Kararı’na⁵² konu olmuştur. Ancak bu kararda arabuluculuk süreci ile sigorta şirketine başvuru şartının karşılanıp karşılanamayacağı hususunda farklı bir değerlendirme yapılmıştır. Somut olayda, davacılar, trafik kazası sonucu murislerinin vefat etmesi nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talebiyle sigorta şirketine karşı dava açmıştır. İlk derece mahkemesi, sigorta şirketine önceden başvuruda bulunulmadığını tespit ederek davayı dava şartı yokluğundan usulden reddetmiştir.

Davacılar vekili, arabuluculuğa başvurulduğunu, sigorta şirketine de başvurunun yapıldığını ve sigorta şirketinin hasar dosyası açmasına rağmen ödeme yapmadığını ileri sürerek istinaf kanun yoluna başvurmuştur. BAM, daha önce verdiği kararda, arabulucuya başvurulduğunun tespit edilmesi üzerine, arabuluculuk tutanağının aslı veya onaylı suretinin sunulması için davacı vekiline kesin süre verilmesi ve buna göre karar verilmesi gerektiğini belirtmiş, ilk derece mahkemesinin doğrudan davayı reddetmesini hukuka aykırı bulmuş ve kararı kaldırmıştır. Dosyanın yeniden incelenmesi neticesinde, davacıların arabuluculuğa başvurmuş olmaları nedeniyle sigorta şirketine başvuru şartının yerine getirildiği değerlendirilerek mahkemenin davayı usulden reddetmesinin hatalı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

İstinaf mahkemesi, “2918 Sayılı KTK’nin 97. maddesi belirtilen sigorta şirketine başvuruya ilişkin dava şartı incelendiğinde, işbu başvurunun yazılı şekil şartı dışında başka bir şekil şartına bağlanmadığı ve yine bu başvurunun arabu-

⁵² <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

lucu vasıtasıyla yapılmasını engelleyen bir hükümde bulunmadığı dikkate alındığında; davacılar vekilinin özel dava şartı olarak düzenlenen Karayolları Trafik Kanunu'nun 97. maddesi kapsamında zorunlu başvuru şartını (6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin birinci fıkrasında) zorunlu arabuluculuk vasıtası ile yerine getirdiği gözetilerek işin esasına girilmesi gerekir” şeklinde belirtmiş; sigorta şirketine başvurunun yazılı şekil dışında başka bir şekil şartına bağlanmadığı ve arabulucu vasıtasıyla yapılmasını engelleyen bir hükmün bulunmadığı değerlendirmesinde bulunarak, davacıların arabuluculuk sürecini işletmekle dava şartını yerine getirdiklerini kabul etmiş ve ilk derece mahkemesinin kararını kaldırarak davanın esasına girilmesi gerektiğine hükmetmiştir.

Arabuluculuk başvurusunun sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun yerine geçip geçemeyeceğine dair bir diğer önemli karar Adana BAM 3. Hukuk Dairesi'nin 27.12.2022 tarihli, 2021/1838 E. ve 2022/2492 K. sayılı kararında⁵³ verilmiştir. Bu kararın önemi, muhalefet şerhi ile birlikte değerlendirildiğinde daha da belirginleşmektedir. Dava, trafik kazası sonucu hayatını kaybeden kişinin yakınları tarafından açılan destekten yoksun kalma ve manevi tazminat taleplerine ilişkindir. Davacılar, zorunlu mali sorumluluk sigortacısı olan sigorta şirketine ve araç sürücüsüne karşı tazminat davası açmış, ilk derece mahkemesi ise davanın kısmen kabulüne karar vermiştir.

İstinaf başvurusunda, sigorta şirketi, davacıların kendilerine dava açılmadan önce usulüne uygun bir başvuruda bulunmadıklarını belirterek sorumluluklarının bulunmadığını ileri sürmüştü, ayrıca faiz başlangıç tarihi ve ıslah edilen kısım için faiz işletilmesi hususunda itirazda bulunmuştur. İstinaf incelemesini yapan BAM, arabuluculuk sürecinin tamamlandığını ve tarafların anlaşmazlığa düştüğünü belirlemiş, sigorta şirketine başvuru şartının, arabuluculuk başvurusu ile yerine getirildiğini kabul ederek davanın esasına girilmesi gerektiğine hükmetmiştir. Mahkeme, ilk derece mahkemesinin kararını hukuka uygun bularak sigorta şirketinin istinaf başvurusunu reddetmiştir. Ancak, muhalif üye bu değerlendirmeye katılmamış ve karşı oy kullanmıştır. Muhalefet şerhinde, davanın açılabilmesi için iki ayrı dava şartının (arabuluculuğa başvuru ve sigorta şirketine yazılı başvuru) birlikte aranması gerektiği, arabuluculuğa başvurulmasının sigorta şirketine yazılı başvuru yapılması şartını ortadan kaldırmayacağı savunulmuştur. Muhalif üye, KTK 97. maddesinin sigorta şirketine yazılı başvuru

⁵³ <<https://www.lexpera.com.tr/>> Erişim Tarihi: 20 Ekim 2024.

ruyu dava şartı olarak açıkça düzenlediğini ve arabuluculuk süreci ile bu şartın yerine getirilemeyeceğini belirtmiştir. Bu nedenle, sigorta şirketine yazılı başvuru yapılmadan açılan davanın dava şartı yokluğu nedeniyle usulden reddedilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Bu bağlamda, farklı BAM kararları sigorta şirketine başvurunun arabuluculuk başvurusu ile yerine getirilip getirilemeyeceği konusunda farklı içtihatlar geliştirmiştir. Bazı kararlar sigorta şirketine yazılı başvurunun dava şartı olduğu ve arabuluculuk sürecinin bu başvurunun yerine geçemeyeceğini vurgularken, bazı kararlar ise arabuluculuğa başvurunun sigorta başvurusu şartını sağladığını değerlendirmiştir.

Çalışmada daha önce ifade edildiği üzere; Karayolları Motorlu Araçlar Zorunlu Mali Sorumluluk Sigortası Genel Şartları kapsamında da *“Zarar görenin, zorunlu mali sorumluluk sigortasında öngörülen sınırlar içinde, dava yoluna gitmeden önce, bu Genel Şartların Ek-6’sında belirtilen tazminat ödemelerinde istenecek belgelerin tamamı ile birlikte ilgili sigortacıya yazılı başvuruda bulunması gerektiği”* hükme bağlanmıştır. Anılan hükümde zorunlu belgelerin başvuruya eklenmesi gerektiği düzenlenmiştir. Zorunlu belgelerin eklenmemesi hâlinde, sigorta şirketi zararı hesaplayamayacağından, olayın teminat kapsamında olup olmadığını değerlendirme, zarar tespiti yapma ve ödeme kararı verme imkânından yoksun kalacaktır⁵⁴. Bu nedenle sigorta şirketine başvurulmadan doğrudan arabuluculuğa başvurulmasının KTK’nin 97. maddesinde öngörülen yazılı başvuru şartını karşılamayacağı kanaatindeyiz⁵⁵.

Arabuluculuk başvurusuna, sigorta şirketine yapılan yazılı başvuruda aranması gereken zorunlu belgelerin eksiksiz şekilde eklenmesi hâlinde, bu şartın sağlandığı kabul edilebilir⁵⁶. Bu durumda, arabuluculuk sürecinin tamamlanmasının ardından zarar görenin, sigorta şirketine ayrıca başvurmaksızın dava açabileceği; yazılı başvuruya ilişkin dava şartının arabuluculuk süreci ile tamamlanmış sayılacağı sonucuna ulaşılabilir.

Kanaatimizce, sigorta şirketine yapılan yazılı başvuru özünde bir müzakeredir. Müzakere ve arabuluculuk, büyük ölçüde ortak hedefleri paylaşan ve benzer yöntemleri içeren uyumsuzluk çözüm yollarıdır. Arabuluculuk, müzake-

⁵⁴ Direnisa (n 42) 665.

⁵⁵ Benzer yönde görüş için bkz. Direnisa (n 42) 665.

⁵⁶ ibid.

renin daha yapılandırılmış ve yönlendirilmiş bir versiyonu olup, temel amacı tarafların kendi çözümlerini üretmelerini sağlamaktır. Buradaki temel fark, arabuluculukta tarafsız bir üçüncü kişinin süreci yönlendirmesi ve iletişimi kolaylaştırmasıdır. Ancak bu, arabuluculuğun müzakereden tamamen farklı bir yöntem olduğu anlamına gelmemektedir. Aksine, arabuluculuk, müzakereden doğmuş, onun gelişmiş ve daha sistematik hale getirilmiş bir türü olarak değerlendirilmelidir. Bu çerçevede, arabuluculuk başvurusuna sigorta şirketine yazılı başvuruda aranması gereken belgelerin eklenmesi, sürecin müzakere niteliğini güçlendirecek ve dava şartı bağlamında hukuki bir anlam kazanmasını sağlayacaktır.

Sonuç

Sigorta şirketine başvuru ve arabuluculuk süreçlerinin dava şartı olarak değerlendirilmesine ilişkin yargı kararlarındaki farklılıklar, uygulamada önemli bir hukuki belirsizliğe yol açmaktadır. Bu belirsizliğin giderilmesi adına mevzuat değişikliği, içtihadı birleştirme kararı ve uygulamaya yönelik reformlar gibi çeşitli çözüm yolları üzerinde durulması gerekmektedir.

Kanaatimizce, KTK'nin 97. maddesinde yapılacak olası bir değişiklikle, sigorta şirketine yazılı başvurunun arabuluculuk süreciyle tamamlanıp tamamlanamayacağı hususu açık bir şekilde düzenlenmelidir. Eğer sigorta şirketine başvurunun ayrı ve kesin bir dava şartı olarak öngörülmesi amaçlanıyorsa, ilgili maddeye *"Bu başvuru, arabuluculuk süreci ile yerine getirilemez"* şeklinde bir hüküm eklenmesi uygun olacaktır. Buna karşılık, arabuluculuk başvurusunun sigorta şirketine başvuru yerine geçerli sayılması hedefleniyorsa, arabuluculuk sürecinde sigorta şirketine gerekli belgelerin sunulması ve başvurunun doğrudan sigorta şirketine yönlendirilmesi gibi kriterlerin belirlenmesi gerekmektedir.

Mevcut yargı kararları incelendiğinde, sigorta şirketine yapılan yazılı başvurunun dava şartı olup olmadığı ve arabuluculuk süreciyle karşılanıp karşılanamayacağı konusunda mahkemeler arasında görüş birliği bulunmamaktadır. Örneğin, İstanbul BAM 9. Hukuk Dairesi, sigorta başvurusu ile arabuluculuk başvurusunun birbirinden bağımsız olduğu ve sigorta şirketine yazılı başvuru yapılmadan doğrudan arabuluculuğa gidilmesinin dava şartını yerine getirmediği yönünde karar vermiştir. Buna karşın, Adana BAM 3. Hukuk Dairesi, arabuluculuk başvurusunun sigorta şirketine yapılan başvuru yerine geçebileceğini belirterek farklı bir içtihat geliştirmiştir. Bu görüş ayrılığı, sigorta başvurusunun

şekli bir dava şartı mı yoksa tamamlanabilir bir süreç mi olduğu konusundaki farklı yorumlardan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle, uygulamada yeknesaklığın sağlanması ve mahkemeler arasındaki çelişkilerin giderilmesi adına Yargıtay'ın içtihadı birleştirme kararı vermesi isabetli olacaktır.

Sigorta uyuşmazlıklarının etkin şekilde çözümlenebilmesi için arabuluculuk süreci ile sigorta başvurusu arasında dengeli ve işlevsel bir ilişki kurulmalıdır. Bu doğrultuda, sigorta başvurusu ile arabuluculuk mekanizmasının birbiriyle uyumlu hale getirilmesi önem taşımaktadır. Buna yönelik olarak, sigorta şirketine yazılı başvuru zorunlu tutulmalı, ancak başvurunun içeriği ve şekli konusunda belirli bir esneklik sağlanmalıdır. Özellikle, sigorta şirketinin yazılı başvuruya 15 gün içinde yanıt vermemesi durumunda, zarar gören tarafın arabuluculuğa başvurması gerektiği yönünde bir düzenleme yapılması faydalı olacaktır. Ayrıca, sigorta başvurusu yapılmadan doğrudan arabuluculuğa gidilmesi hâlinde, arabuluculuk sürecinde sigorta şirketine zarar tespitine ilişkin gerekli belgelerin sunulmasının zorunlu hale getirilmesi gerekmektedir. Böylelikle, her iki sürecin birbiriyle uyum içinde işletilmesi sağlanarak, hem sigorta şirketlerinin yükümlülüklerini yerine getirmesi hem de uyuşmazlıkların hızlı ve etkin şekilde çözümlenmesi mümkün olacaktır.

Sonuç olarak, sigorta başvurusu ile arabuluculuk süreci arasındaki ilişkinin net bir çerçeveye oturtulması, hukuki belirsizliklerin önlenmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, sigorta başvurusu ve arabuluculuk sürecinin birbirinden bağımsız tutulması öngörülüyorsa, bu hususun mevzuatta açıkça düzenlenmesi gerekmektedir. Eğer süreçlerin entegrasyonu amaçlanıyorsa, arabuluculuk başvurusunda sigorta şirketine sunulması gereken belgelerin eksiksiz şekilde ibraz edilmesi zorunlu hale getirilmelidir. Bu çerçevede, Yargıtay'ın içtihadı birleştirme kararı vermesi veya KTK 97. maddesinde yapılacak bir değişiklik, hukuki belirsizliği ortadan kaldırarak uygulamada yeknesaklığı sağlayacaktır.

Sigorta uyuşmazlıklarının hızlı, etkili ve öngörülebilir bir şekilde çözülebilmesi için, arabuluculuk süreci ve sigorta başvurusu arasındaki hukuki uyumun güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda, yasal çerçevenin netleştirilmesi ve süreçlerin uyumlu hale getirilmesi, hem tarafların hak arama özgürlüğünü güçlendirecek hem de sigorta sisteminin daha sağlıklı işlemesine katkı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Akil C, 'Ticari Uyuşmazlıklarda Dava Şartı Olarak Arabuluculuk Hakkında Usûl Hukuku Bakımından Bazı Değerlendirme' (2020) 11 (41) TAAD 307-324
- Buluttekin D, 'Hukuk Muhakemeleri Kanununa Göre Tahkimin Değerlendirilmesi' (2022) 27 (46) DÜHFD 251-294
- Çelik D, *Mediation im deutschen und türkischen Verwaltungsrecht* (Verlag Dr. Kovac 2020)
- Demir Ş, *Avukatlar İçin Müzakere Yetenekleri* (Adalet 2015)
- Direnisa E, 'Sigortacıya Dava Açmadan Önce Yazılı Başvuruda Bulunulmasının (KTK m. 97) Medenî Usûl Hukuku Yönüyle Değerlendirilmesi' (2023) 81 (3) İstanbul Hukuk Mecmuası 645-673
- Ekmekçi Ö, Özkes M ve Atalı M, *Hukuk Uyuşmazlıklarında İhtiyari ve Zorunlu Arabuluculuk* (On İki Levha 2018)
- Ercan İ, *Medeni Usul Hukuku El Kitabı* (8. Baskı, Seçkin 2025)
- Ildır G, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (Adalet 2003)
- Islam Z, 'Legal Enforceability of ADR Agreement' (2013) 2 (1) International Journal of Business and Management Invention 40-43
- Işık S, 'Mediation as an Alternative Dispute Resolution Method and Mediation Process in Turkish Law System: An Overview' (2016) 48 Annales de la Faculté de Droit d'Istanbul 55-87
- Kekeç EK, *Arabuluculuk Yoluyla Uyuşmazlık Çözümünde Temel Aşamalar ve Taktikler* (3. Baskı, Adalet 2016)
- Lukasz Rozdeiczner and Alejandro Alvarez de la Campa, *Alternative Dispute Resolution Manual: Implementing Commercial Mediation* (The World Bank Group 2006)
- Özbay İ, 'Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yöntemleri' (2016) X (3-4) EBYÜHFD 459-475
- Özbek MS, 'Dünya Çapındaki Adalete Ulaşma Hareketiyle Ortaya Çıkan Gelişmeler ve Alternatif Uyuşmazlık Çözümü' (2002) 51 (2) Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi 121-162
- -, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (3. Baskı, Yetkin 2013)
- -, *Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (5. Baskı, Yetkin 2022)
- Özümücü S, *Uzakdoğu'da Arabuluculuk Anlayışı ile Türk Hukuk Sisteminde Arabuluculuk Kurumuna Genel Bir Bakış* (3. Baskı, On İki Levha 2013)
- Pekcanitez H, Atalay O ve Özkes M, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (4. Baskı, Yetkin 2016)
- -, *Medeni Usul Hukuku Ders Kitabı* (9. Baskı, Yetkin 2021)
- Sarıhan BB, 'Tüketici Hukuku Uyuşmazlıklarında Dava Şartı Arabuluculuk Uygulaması' (2021) 4 (2) Tüketici Hukuku Dergisi 417-440

- Selçuk S, *Hukuk Muhakemeleri Kanunu'na Göre Hakem Kararlarının İptali* (2017)
- Sourdin T, *Alternative Dispute Resolution (ADR) Principles, From Negotiation to Mediation* (Jurisprudence Collection 2014).
- Şahin CŞ, *Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü* (2009)
- Stulberg J, 'Negotiation Concepts and Advocacy Skills: The ADR Challenge' (1984) 48 Albany Law Review 719-735
- -, 'ADR Paradigms and Intervenor Values' (1985) Journal of Dispute Resolution Art 3, 1-24
- Tanrıver S, 'Dava Şartı Arabuluculuk Üzerine Bazı Düşünceler' (2020) 147 TBB Dergisi 111-142
- -, 'Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Yolları ve Özellikle Arabuluculuk' (2006) 64 TBB Dergisi 151-178
- -, *Hukuk Uyuşmazlıkları Bağlamında Arabuluculuk* (2. Baskı, Yetkin 2022)
- Taşpolat MT, *Türk Hukukunda Arabuluculuk* (Yetkin 2012)
- Yeşilirmak A, *Türkiye'de Ticari Hayatın ve Yatırım Ortamının İyileştirilmesi İçin Uyuşmazlıkların Etkin Çözümünde Doğrudan Görüşme, Arabuluculuk, Hakem-Bilirkişilik ve Tahkim* (On İki Levha 2011)
- Yılmaz E, 'Avukatın Uzlaşma Sağlama Yetkisi' 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı (2005) 843-856
- Yılmaz E, Taşpınar SA ve Hanağası E, *Medenî Usûl Hukuku* (7. Baskı, Yetkin 2021)
- Yıldırım MK, 'İhtilafların Mahkeme Dışı Usullerle Çözülmesi Hakkında' (2007) 1 Prof. Dr. Yavuz Alango'ya Armağan 337-360